

SAMARBEJDE – HVOR GIVER DET MENING

EKSEMPLER PÅ SAMARBEJDE I STORPASTORATER
TIL SAMTALE OG DEBAT I MENIGHEDSRÅDET

FOLKEKIRKENS
UDDANNELSES- OG VIDENSCENTER

Storpastorater – et nyt element i det folkekirkelige landskab

Pastorater med mange sogne og præster vinder frem i folkekirken. Det sætter nye rammer for arbejdet, både for præster og menighedsråd, og giver en mulighed for at gentænke, hvordan man er kirke lokalt. Med dette hæfte vil vi gerne hjælpe til den vigtige samtale om, hvordan samarbejdet i storpastoratet kan se ud hos jer.

Det lokale og det fælles

Spørger man præster og menighedsråd, hvad der er vigtigt, vil de fleste sikkert svare, at det er det lokale. Samtidig vil der være en række områder, hvor det kan give mening at overveje samarbejde på tværs af pastoratet. Det behøver ikke at betyde, at alt skal lægges sammen. Omvendt er det en anledning til at få talt sammen om, hvordan I kan tage den nye konstruktion på jer og gøre det til jeres egen. Her spiller I som menighedsråd en stor og afgørende rolle.

Fra modeller til kvalificeret samtale

Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter har kortlagt samarbejde mellem præster og menighedsråd i folkekirkens storpastorater. Ud fra kortlægningen præsenterer hæftet fire forskellige typer eller modeller for samarbejde til menighedsråd, der skal i gang med en sammenlægning, eller allerede er i gang med arbejdet. Det er vigtigt at understrege, at det ikke er en facitliste for, hvordan man skruer et samarbejde sammen. Den ene model er ikke bedre end den anden. Hæftet er ment som en inspiration og en samtalestarter til menighedsråd, præster og ansatte i et nyt storpastorat, der gerne vil have et godt og frugtbart samarbejde.

Sådan bruges hæftet

I det følgende præsenterer vi en oversigt over fire forskellige tilgange til samarbejde inden for storpastoratets rammer, og giver eksempler på, hvordan de forskellige tilgange kan se ud i virkeligheden. Rundt om i hæftet er der citater fra præster og menighedsrådsmedlemmer, som fortæller om, hvordan de ser på samarbejdet. Citaterne er en let bearbejdet gengivelse fra rapporten. Til sidst i hæftet er der samtalekort, der kan klippes ud og bruges som samtalestartere.

God fornøjelse!

Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter har kortlagt forekomsten af storpastorater i Danmark og undersøgt, hvordan præster og menighedsråd samarbejder inden for denne ramme. Resultaterne kan læses i rapporten "Præster på tværs – Storpastoratet som ramme om præsters arbejde på landet", som kan findes på FUV's hjemmeside:

www.FKUV.dk og i vidensbanken for "Kirken på landet" www.kirkenpaalandet.fkuv.dk

Indholdsfortegnelse

Storpastorater – et nyt element i det folkekirkelige landskab	2
Fire eksempler på samarbejde – mange måder at samarbejde på	5
Type 1: Præster på tværs, menighedsråd i sognene	6
Type 2: Fælles om det hele	8
Type 3: Sognene som udgangspunkt	10
Type 4: Menighedsråd på tværs, præster i sognene	12
Oversigt over de fire typer	14
Seks gode råd fra præster og menighedsrådsmedlemmer	16
Samtalekort	18

Fire eksempler på samarbejde – mange måder at samarbejde på

I det følgende gennemgås fire typer af samarbejde inden for stor-pastoratet som ramme. I virkelighedens verden kan samarbejdet tage sig ud på mange forskellige måder, som afhænger af de konkrete forhold. Antallet af sogne, antallet af præster og andre ansatte ved kirkerne har betydning. Det samme har de rammer, der er til rådighed, og den måde, lokalsamfundet i det hele taget ser ud på. Der kan ikke gives en færdig skabelon, som passer alle steder. Men med nogle modeller som udgangspunkt kan man tale om forskellige muligheder.

Typer som samtaleåbner – ikke færdig løsning

De fire typer af samarbejde, som beskrives på de næste sider, viser, hvordan forholdet mellem det lokale og det fælles kan kombineres på forskellige måder. De fleste vil nok være enige om, at det er det

lokale, der er det vigtigste. Men herudfra kan man have forskellige tilgange til, hvilken rolle det fælles skal spille. Det gælder for både præster og menighedsråd. Har man kun fokus på det lokale – eller ser man også på, hvordan det lokale og det fælles kan spille sammen?

For nemt at kunne referere til de fire typer af samarbejde har vi givet dem tallene fra et til fire. Typerne gør det lettere at tale om de forskellige måder at organisere sig på. Der er som bekendt mange tilgange til samarbejde, og I kan kombinere og vælge ud, nøjagtig som det passer bedst i jeres lokale virkelighed.

Type 1: Præster på tværs, menighedsråd i sognene

Præsterne har – foruden de lokale opgaver – stor opmærksomhed på styrkelsen af det fælles. Præsterne går på tværs af pastoratet i det daglige arbejde og iværksætter i fællesskab initiativer og aktiviteter. Idéen er at styrke fællesskabet og få menighederne til at benytte sig af de kirkelige tilbud i hele pastoratet. Menighedsrådene arbejder med fokus på det lokale, og der oprettes hverken tværgående udvalg, afvikles fællesmøder eller iværksættes andre initiativer til at styrke det fælles.

- Præsterne opfatter samarbejdet med hinanden som en fordel – og vil gerne se det smitte af på menighedsråd og menigheder.
- Menighedsrådene forholder sig til det lokale, og ser storpastoratet som en god ramme om *præsternes* samarbejde.

Eksempel på type 1

Præster har lokalt udgangspunkt, men arbejder også på tværs

Præsterne arbejder ud fra en tydelig distriktsdeling, men har samtidig stor opmærksomhed på det fælles, og på, hvordan dette kan styrkes. I det daglige arbejde går de på tværs af pastoratet i større eller mindre grad, og samarbejder desuden om konkrete aktiviteter og initiativer over sognegrænserne.

Menighedsråd arbejder lokalt, men kan samarbejde efter behov

Menighedsrådene arbejder i det daglige lokalt i sognet. Aktivitetsudvalgene koordinerer i et vist omfang kalendere. Opstår der særlige behov kan menighedsrådene afholde et fælles møde, men det er undtagelsen. Hvor præsterne ser storpastoratet som ramme om menighederne og kirkelivet i hele området, ser menighedsrådene det i overvejende grad som ramme om præsternes arbejde og det administrative system.

>> Noget af det, der har været vigtigt i pastoratet, det er i hvert fald min opfattelse, det var, at vi for alt i verden skulle sikre kirkelivet i lokalsamfundene.

– Menighedsrådsmedlem

>> Laver du ét stort menighedsråd, så reducerer du antallet af folk, som styrer det hele.

– Menighedsrådsmedlem

>> Det ville være meget tungt og ensomt for præsten tror jeg, at sidde der, og prøve at få alle de her aktiviteter til at komme i gang.

– Menighedsrådsmedlem

Type 2: Fælles om det hele

Her arbejder præsterne ud fra pastoratet som helhed. Menighedsrådet er ét fælles råd, hvor alle beslutninger og al økonomi er samlet. Både det lokale og det fælles har stor opmærksomhed – og hænger naturligt sammen.

Gennem fælles aktiviteter i de enkelte sogne ansføres menighederne til at bevæge sig frit i pastoratet til de kirkelige tilbud.

- Præsterne arbejder i praksis i alle pastoratets kirker.
- Ét fælles menighedsråd i pastoratet.
- Aktivitetsudvalg i hvert sogn.

Eksempel på type 2

Præster og menighedsråd bruger samarbejdet til at styrke det lokale

I pastoratet arbejder både præster og menighedsrådet ud fra en helhedstænkning og dermed et udpræget fokus på styrkelsen af det fælles, der her ses som et frugtbart udgangspunkt for styrkelsen af det lokale. Det lokale vægtes nemlig også højt og forsøges bl.a. sikret gennem lokale aktivitetsudvalg.

Pastoratet er en fælles ramme om kirkelivet

Præsterne betjener hele pastoratet i fællesskab og arbejder på tværs i det daglige arbejde – og ikke kun i forbindelse med afløsning. Samtidig drøfter de i fællesskab, hvilke aktiviteter der skal fastholdes, nedlægges eller omdannes til fælles aktiviteter for hele området. Aktivitetsudbuddet koordineres, så hele området tilgodeses. Menighedsrådene er lagt sammen til ét, og det er herfra, alle beslutninger træffes, og al økonomi styres. Både præster og menighedsråd ser storpastoratet som en fælles ramme om menighederne og kirkelivet i hele området.

»» Netop når vi starter sådan noget som et fælles menighedsråd, så skal man jo passe på, at man stadigvæk har de forskellige traditioner i de forskellige sogne. – Menighedsrådsmedlem

»» Menigheden, den er mere knyttet til den præst, der bor i byen, det er helt sikkert.
– Menighedsrådsmedlem

»» Det kræver altså virkelig, at man har noget indbyrdes respekt og tør lade andre komme til.
– Præst

Type 3: Sognene som udgangspunkt

Her foregår næsten alt, som det gjorde før sammenlægningen – nu bare med kolleger til den enkelte præst og ingen præstevikarer ”udefra”. Både præster og menighedsråd arbejder lokalt i ét eller flere sogne. Præsternes samarbejde består af koordinering og afløsning i forbindelse med ferie og fridage. Menighedsrådene arbejder med fokus på det lokale, og der oprettes hverken tværgående udvalg, afvikles fællesmøder eller iværksættes andre fælles initiativer.

- Udpræget distriktsdeling, hvor præsterne udelukkende afløser hinanden ved ferie- og fridage.
- Menighedsrådene har fokus på det lokale.
- Der afvikles ingen eller få årlige koordinerende fællesmøder.

Eksempel på type 3

Arbejdet foregår lokalt

I pastoratet har både præster og menighedsråd en udpræget lokal forankring og tilgang til arbejdet. Præsterne har et arbejdsfællesskab om gudstjenesteplanlægning og er fælles om dækningen af hele pastoratet i forbindelse med ferie og fridage. I hverdagen arbejder præsterne ud fra en tydelig distriktsdeling. Aktiviteter planlægges og afvikles lokalt, og der gennemføres ikke aktiviteter i fællesskab på tværs af pastoratet. Menighedsrådene arbejder også med de lokale forhold, og der er ikke etableret udvalg på tværs af menighedsrådene.

Pastoratet er en ramme om præsternes arbejde

Der afvikles et årligt møde med enkelte repræsentanter fra hvert råd samt præsterne. Storpastoratet ses – af både præster og menighedsråd – som en ramme om præsternes arbejde, men ikke om kirkelivet eller sognene som sådan. Der er fælles kirkekontor, men derudover spiller det fælles ikke en nævneværdig rolle i arbejdet.

»» Jeg tror bare, det er noget rent følelsesmæssigt. Jeg kan ikke se, der sådan lige skulle være noget egentlig særligt i vejen for at slå de tre menighedsråd sammen. Det er nok bare sådan en selvstændighedskultur. – Menighedsrådsmedlem

»» Det går jo bare, som det mange gange går, at hvis noget bliver slået sammen, så er der færre til at tage hånd om det. – Menighedsrådsmedlem

»» Jeg vil sige en vigtig grænse, som jeg i hvert fald har gjort klart, man skal ikke lave samarbejde på områder hvor man ikke ønsker det ude i menighederne. – Præst

Type 4: Menighedsråd på tværs, præster i sognene

Menighedsrådene har her – foruden det lokale fokus – stor opmærksomhed på at styrke det fælles gennem tværgående udvalg, fælles annoncering, planlægning og afvikling af fælles arrangementer for hele området. Præsterne arbejder ud fra en distriktsdeling og hver især med fokus på det lokale. Samarbejdet mellem præsterne består af koordinering og afløsning i forbindelse med ferie og fridage.

- Menighedsrådene udforsker mulighederne for, hvad der kan gøres fælles og på tværs.
- Præsterne arbejder i høj grad hver for sig, men har fælles koordinering.
- Fokus på at udnytte mulighederne i den nye konstruktion.

Eksempel på type 4

Præsterne deler arbejdet mellem sig

I pastoratet arbejder præsterne i udgangspunktet lokalt, og deres samarbejde består foruden afløsning af koordinering, planlægning og arbejdsdeling, og i meget lille grad af konkrete fælles aktiviteter.

Menighedsrådene arbejder med fokus på det fælles

Menighedsrådet har foruden det lokale fokus i høj grad opmærksomhed på det fælles – og den fælles fortælling om storpastoratet. Der er etableret en lang række tværgående udvalg, og der afvikles flere årlige formands- og præstemøder. Der annonceres fælles, afvikles arrangementer i fællesskab, og menighedsrådet forsøger til stadighed at udforske, hvilke gevinster for kirkelivet, der kan opnås ved at bruge den fælles ramme aktivt og afprøve forskellig tiltag.

➤➤ Vi har tre meget forskellige præster. Og den forskellighed synes jeg, vi er gode til at udnytte.

– Menighedsrådsmedlem

➤➤ Vi kan jo sige, altså bredt, vi ynder samarbejde i stedet for sammenlægning – i menighedsrådet. Jeg synes det handler om samarbejde, samarbejde, samarbejde!

– Menighedsrådsmedlem

➤➤ Det har nok ikke så meget med konstruktionen at gøre, som det har at gøre med sådan lidt "gefühl" for hinandens grænser, og hvornår man skal insistere på noget, og hvornår man ikke skal insistere på noget.

– Menighedsrådsmedlem

Oversigt over de fire typer

De fire typer er udtryk for fire måder at arbejde på inden for rammen af et storpastorat. Hvordan I ønsker at arbejde kan diskuteres, justeres og varieres, så det passer til virkeligheden i jeres storpastorat. Alle fire typer er legitime, og der er her ikke tale om en rangordning af dem. Oversigten på modsatte side viser de fire typer fordelt efter, hvordan hhv. præster og menighedsråd arbejder.

Hvor er I i dag?

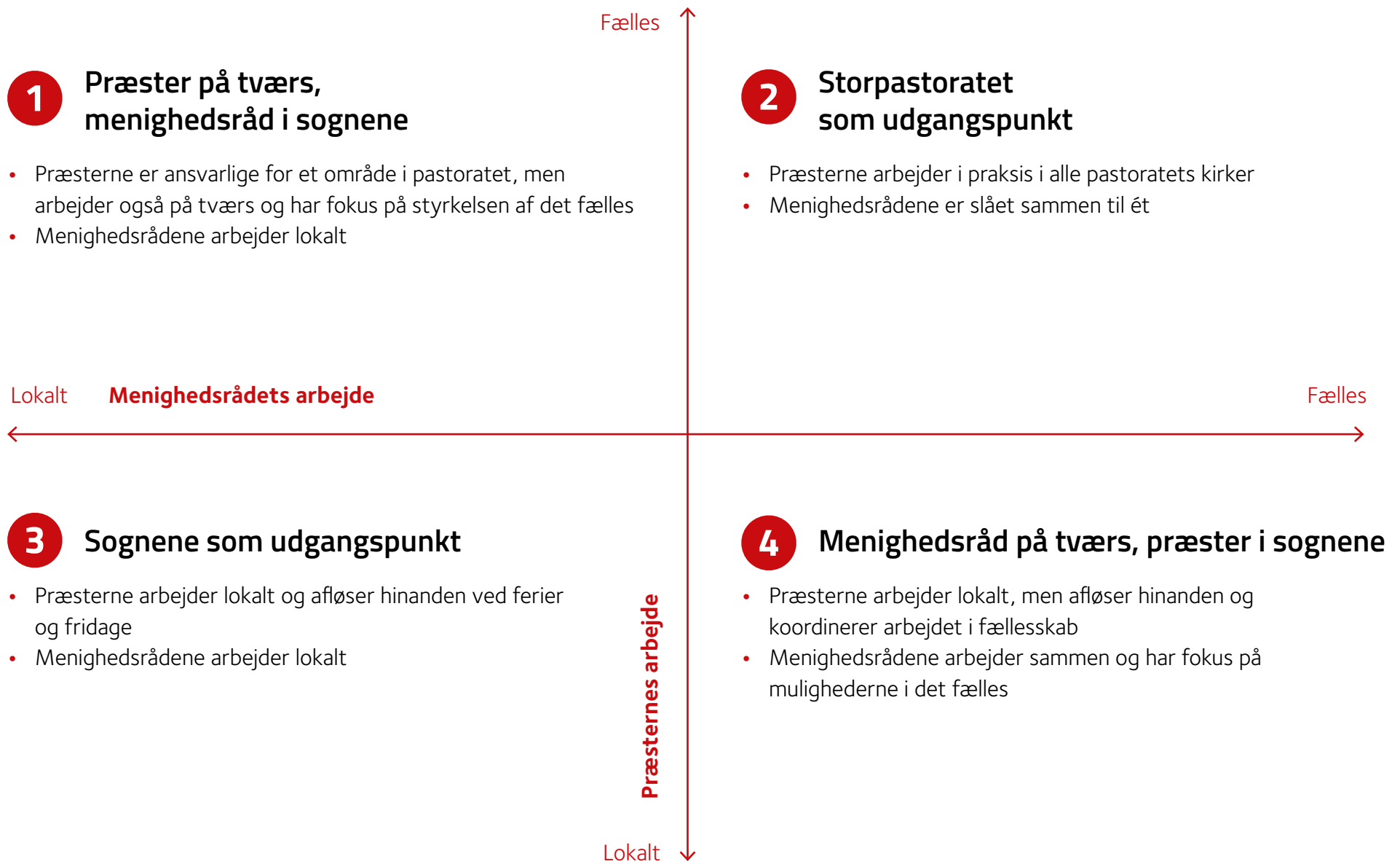
For at skabe de bedste forudsætninger for en samtale ud fra de fire typer, kan I begynde med at lade alle i menighedsrådet tænke over, hvilken type der bedst beskriver jeres pastorat. Skriv eventuelt jeres svar ned og lad dem være udgangspunkt for en samtale. Det er ikke sikkert I opfatter samarbejdet på samme måde, men det at kende hinandens udgangspunkt kan gøre det nemmere at tale meningsfuldt sammen.

Hvor giver det mening

Formålet med samtalen er at finde ud af, om I er der, hvor I gerne vil være i forhold til samarbejde, og at drøfte, hvordan I bedst udnytter de muligheder, der er i storpastoratet. Som hjælp til samtalen har vi lavet otte samtalekort med emnerne: "menighedsrådets samarbejde", "styrkelse af lokalt engagement og fællesskab", "fælles kirkekon-tor", "fælles kommunikation", "økonomi", "forudsætninger for et godt samarbejde", "særlige hensyn" og "fælles møder".

God fornøjelse med samtalen om det meningsfulde samarbejde!

Seks gode råd ...

1.

»» Husk på balancen mellem det lokale og det fælles. Det lokale er vigtigst, og det fælles kan være med til at styrke det lokale.

2.

»» Fælles kalenderstyring er en nødvendighed, hvis man skal have en stor organisation til at fungere.

3.

»» Kommunikation er en central del af at få samarbejdet til at lykkes når organisationen er større. Man skal helt ud i hjørnerne og have alle med, så ingen oplever sig tromlet ned.

... fra nogle, der selv har prøvet det

4.

» Sørg for at skabe og vedligeholde de personlige relationer, som er vigtige for forholdet mellem menighed og præst.

5.

» Et storpastorat bliver en klods om benet, hvis man bliver ved med at gøre alting, som man plejer.

6.

» Skab og udnyt anledninger til at mødes med andre menighedsråd og præster på tværs af pastoratet. Det gør samarbejdet lettere og sjovere.

Samtalekort

De følgende samtalekort kan bruges til at begynde samtalen om samarbejde i storpastoratet.

- Sæt jer sammen i grupper på 3-5 personer.
- Træk et kort og læs citat og spørgsmål højt.
- Tal sammen om emnet. Det er vigtigt at alle bliver hørt, og alle synspunkter kommer frem.
- Træk et nyt, når I synes (lad det evt. gå på skift, hvem der trækker).

Nogle emner bliver I måske længere ved end andre. Det er helt ok. Det er også ok, at samtalen bevæger sig i nye retninger.

Samtalekort 1

Menighedsrådenes samarbejde

Netop når vi starter sådan noget som et fælles menighedsråd, så skal man jo passe på, at man stadigvæk har de forskellige traditioner i de forskellige sogne.

– Menighedsrådsmedlem

Det er nogle gange blevet foreslået at slå nogle af menighedsrådene sammen, men det er ret hurtigt manet til jorden igen, fordi det går jo bare, som det mange gange går, at hvis noget bliver slået sammen, så er der færre til at tage hånd om det. – Menighedsrådsmedlem

- Hvad kan argumenterne være for at bevare alle menighedsråd?
- Hvad er argumenterne for at slå nogle – eller alle – råd sammen?
- På hvilken måde kan vi organisere samarbejdet mellem menighedsrådene?

Samtalekort 2

Styrkelse af lokalt engagement og fællesskab

Noget af det, der har været vigtigt i pastoratet, det er i hvert fald min opfattelse, det var, at vi for alt i verden skulle sikre kirkelivet i lokalsamfundene.

– Menighedsrådsmedlem

Den frygt for, at det hele skulle centreres inde i hovedsognet. Det var det, man var lidt bange for, at lige pludselig så lukker vi sognene ned, og det hele flytter ind til det store sogn. Men min oplevelse er også, at det er ikke det, der er sket. – Menighedsrådsmedlem

- Hvordan kan det nye pastorat være med til at styrke det lokale engagement i kirken?
- Hvad kan/bør gøres for at styrke fællesskabet på tværs af pastoratet?

Samtalekort 3

Fælles kirkekontor

Man kan ikke bare sige: Værsgo, gør sådan! Det kunne være fedt, at der var afsat ressourcer og tid til det.

– Præst

Vi kan jo sige, altså bredt, vi ynder samarbejde i stedet for sammenlægning – i menighedsrådet. Jeg synes det handler om samarbejde, samarbejde, samarbejde!

– Menighedsrådsmedlem

- Hvilke fordele kan der være ved, at det administrative samles på ét fælles kirkekontor?
- Hvilke ulemper kan der være ved, at det administrative samles på ét fælles kirkekontor?
- Hvad giver bedst mening i vores pastorat?

Samtalekort 4

Fælles kommunikation

Vi har tre meget forskellige præster. Og den forskellighed synes jeg, vi er gode til at udnytte.

– Menighedsrådsmedlem

Vi prøver jo at finde idéer og komme med idéer til, hvad der kan bygge et pastorat op, så det ikke skal defineres ovenfra, men at der ligesom skal være nogle aktiviteter, som det vokser ud af. Det var i hvert fald det vi talte om til at begynde med: Hvordan vokser det naturligt, altså hvordan bliver der skabt fællesskab mellem de her mennesker? – Præst

- Hvilke fordele kan der være ved at lave fælles kommunikation og PR?
- Hvilke ulemper kan der være ved fælles kommunikation og PR?
- Hvad giver bedst mening hos os?

Samtalekort 5

Økonomi

Det hele er én kasse. Vi har ikke sådan en portion til den kirke eller den kirke eller noget, vi har simpelthen bare én kasse. Førhen tænkte vi jo kun på vores eget sogn, og så skulle vi jo bare have så mange penge som muligt. Nu siger vi bare, vi har ikke råd til at foretage alle udbudringer på samme tid, på alle kirker. Derfor tager vi, hvad der er mest nødvendigt. – Menighedsrådsmedlem

Ja, der er absolut forandringer. Det er en fordel at have merkonom i ledelse og samarbejde og logistik! Det, synes jeg, at jeg bruger rigtig meget tid på. At bevare overblikket. – Præst

- Hvilke fordele kan der være ved at samle økonomien i én kasse?
- Hvad er fordelene ved at bibeholde den nuværende ordning?
- Hvilke udgifter giver det mening at være fælles om?

Samtalekort 6

Forudsætninger for et godt samarbejde

Vi prøver jo at finde idéer og komme med idéer til, hvad der kan bygge et pastorat op, så det ikke skal defineres ovenfra, men at der ligesom skal være nogle aktiviteter, som det vokser ud af. – Præst

Man kan opleve, at der kan være lidt fraktioner i området. Så jeg synes også, som kirke er det egentlig vigtigt, at vi kan være den instans i området og sige: Hey, vi er kirke i hele området. – Præst

- Fortæl om et arbejdsfællesskab, som du er en del af.
- Hvad er vigtigt for dig i et samarbejde?
- Kan vi hjælpe hinanden med opgaverne – og hvordan?
- Hvem skal have glæde af samarbejdet?

Samtalekort 7

Særlige hensyn

Jeg vil sige, at for mig var det helt afgørende, da jeg søgte stillingen her, at det var den her konstellation, fordi jeg kender også til storpastorater, hvor præsterne pendulerer ligeligt rundt mellem alle kirker, og det ville jeg aldrig have søgt. – Præst

Det er også en måde at holde kirken i live. For hvis man siger, okay, de konfirmeres alle sammen i en kirke, som er meget praktisk, så forsvinder kirkens magt på en måde, tror jeg. Det er vigtigt, at man ses og bruges. – Menighedsrådsmedlem

- Hvilke geografiske og demografiske hensyn bør vi tage?
- Hvordan tager vi hensyn til alle lokalområder i pastoratet?
- Er der specielle hensyn at tage i forhold til særlige interesser i pastoratet: kirkelige retninger, ønsker til særlige funktioner eller andet?

Samtalekort 8

Fælles møder

Men så er man heller ikke mere låst fast, end at hvis der lige er et eller andet, noget særligt som gør et eller andet, at så kan vi også rykke på tværs af det. – Præst

Vi skærer nogle kanter af, hvis der er nogle kanter. Får vendt de ting, hvis der er nogle små misforståelser eller et eller andet. Det er med til at udjævne. Til at skabe accept alle steder helt ud i hjørnerne, hvad der foregår. – Menighedsrådsmedlem

- Hvordan gør vi fælles møder effektive?
- Hvordan opbygger vi relationer på tværs af menighedsrådene?
- Hvordan gøres fælles møder meningsfulde?

Samarbejde – hvor giver det mening

Forfatter: Anders Damtoft Kaufmann og Kirsten Donskov Felter

Grafisk tilrettelæggelse: D-Grafisk

© Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter og forfatterne, Aarhus 2020

Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter
Skt. Markus Kirkeplads, 1.1, 8000 Aarhus C
www.fkuv.dk

Tryk: Lasertryk.dk

Fotos er stillet til rådighed af folkekirken.dk

FOLKEKIRKENS
UDDANNELSES- OG VIDENSCENTER

www.fkuv.dk
E: fuv@km.dk
T: 5858 3000